

**МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК
ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА САГАЙДАЧНОГО
ІНСТИТУТ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КАФЕДРА ГУМАНІТАРНИХ НАУК**

ШЕВЧЕНКО І СУЧАСНІСТЬ

V курсантсько-студентський науково-практичний семінар
між закладами вищої освіти
14 березня 2024 р.

Збірник тез доповідей

**Львів
Національна академія сухопутних військ
2024**

Укладачі:
Шелюх О., Деміхова С.

Ш 37 Шевченко і сучасність.

V курсантсько-студентський науково-практичний семінар між закладами вищої освіти 14 березня 2024 р.: Збірник тез доповідей. Львів: НАСВ, 2024. 37 с.

До збірника увійшли тези доповідей, виголошених учасниками V курсантсько-студентського науково-практичного семінару між закладами вищої освіти. У них розглянуто проблему особливостей сучасного прочитання творів Тараса Шевченка, наголошено на актуальності його творчості для сьогодення.

Збірник призначений для аспірантів, курсантів, студентів і всіх, хто цікавиться творчістю Тараса Шевченка та її інтерпретацією крізь призму сьогодення.

Тексти надруковані в авторській редакції. За точність наведених фактів і даних відповідальність несуть автори опублікованих тез.

УДК 821.161.2

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

РОЛЮК Олександр Васильович, начальник Інституту морально-психологічного забезпечення, полковник;

НЕЧЕПУРЕНКО Андрій Олександрович, заступник начальника інституту з навчальної та наукової роботи – начальник навчальної частини Інституту морально-психологічного забезпечення, підполковник;

КАЛЯЄВ Анатолій Олександрович, завідувач кафедри гуманітарних наук Інституту морально-психологічного забезпечення працівник Збройних сил України;

ШЕЛЮХ Ольга Миронівна, професор кафедри гуманітарних наук Інституту морально-психологічного забезпечення працівник Збройних сил України;

АНДРІЯНОВА Ольга Ярославівна, професор кафедри гуманітарних наук Інституту морально-психологічного забезпечення працівник Збройних сил України;

ДЕМІХОВА Світлана Василівна, викладач кафедри гуманітарних наук Інституту морально-психологічного забезпечення працівник Збройних сил України;

НОСОВА Ганна Сергіївна, науковий співробітник науково-організаційного відділу працівник Збройних сил України.

Збірник містить матеріали таких тематичних напрямів:

Тарас Шевченко та його творчість в контексті опору російській агресії.

Україна у творчості Тараса Шевченка.

Тарас Шевченко в міжкультурному просторі.

Тарас Шевченко крізь призму науки, освіти і педагогіки.

Тарас Шевченко в мистецтві.

Тарас Шевченко – це ми.

Олеся Церковняк-Городецька,
кандидат філологічних наук
*Військовий інститут телекомунікацій
та інформатизації імені Героїв Крут*

ОБРАЗ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В СУЧАСНІЙ МІЛІТАРНІЙ КУЛЬТУРІ

Історичні передумови формування української мілітарної культури досить фрагментарні й поєднують в собі елементи різних епох. Складаються з традицій часів козацтва, українських державних утворень 1917–1921 рр., радянської військової школи, досвіду воїнів афганців. На сучасному етапі відбувається поповнення, відновлення питомо української мілітарної культури бойовими традиціями, звичаями та військовими ритуалами Збройних Сил України, Національної гвардії, що здобувають практичний досвід ведення бойових дій на території України з російським окупантом.

Геніальний український поет, національна гордість народу Тарас Григорович Шевченко – символ боротьби та незламного духу українського народу займає особливе місце у мілітарній культурі. Саме він є оберегом, символом, який надихає наших військовослужбовців на боротьбу, його портрет зображують татуюванням, поезія Кобзаря розібрана на цитати, наприклад: «Борітеся – поборете! Вам Бог помагає! За вас правда, за вас слава І воля святая!». Шевченко з'являється на бронежилетах, щитах, ящиках з під набоїв, у вигляді ікони в окопах, прапорах, подекуди навіть з битою у руках. З початком російського вторгнення в Україну зображення Тараса Григоровича Шевченка стало офіційним постером радіомарафону "Шевченко мобілізує" у сучасному військовому екіпіруванні (автором зображення є художник Вадим Печуркін).

Не можемо не згадати графіті поета часів Революції гідності, де модифікується культ Т. Шевченка-революціонера. Після прийняття диктаторських законів 16 січня 2014 року в його творчості почали шукати «екстремізм», тому на одному з плакатів заклик «Кайдани порвіте!» кваліфікується як заклик до хуліганських дій [1]. Такої інтерпретації набувають не тільки слова Т. Шевченка, а і його зовнішність, яка піддається травестії. На зображеннях часів Революції гідності він носить бандану, каску, готовий узяти зброю або шину, тобто асимілюється з типовими учасниками протесту [1]. У новому амплуа екстреміста Т. Шевченко з'являється поруч з іншими представниками канону української літератури – Лесею Українкою та І. Франком – на графіті «Ікони революції» автора, відомого під псевдонімом #Sociopath [2].

Не випадково збори, мітинги, зібрання, колони, які виїждять на війну формуються та збираються біля пам'ятників Тараса Шевченка практично у кожному регіоні України. Наприкінці 2016р.в Національному музеї Тараса Шевченка був зреалізований проєкт «Війна: Шевченковий вимір». На цій

виставці експонувався «Кобзар», який знайшли в житловому будинку у селищі Піски під Донецьком біля мінометної частини українських позицій. Книжка належала комусь із місцевих мешканців. З усієї бібліотеки простреленим виявився тільки «Кобзар» книгу знайшов Володимир Регеша, розвідник із позивним «Санта», який із січня того року воював у роті вогневої підтримки 5-го батальйону ДУК «Правий сектор» під Донецьком.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Екстреміст» Тарас Шевченко на Євромайдані [Е. ресурс]. Режим доступу: <https://gurt.org.ua/news/recent/21375/>
2. «Ікони революції» знищили [Е. ресурс]. Режим доступу: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/otkovych/59abc22b097d4/>
3. Політологічний словник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М.Ф.Головатого та О.В.Антонюка. К.: МАУП, 2005. 792 с.
4. Історична правда // Субота, 10 лютого, 2024

Анна Барановська
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

ШЕВЧЕНКОВІ ПРИНТИ НА СУЧАСНОМУ ОДЯЗІ

Тарас Григорович Шевченко, видатний український поет, прозаїк, мислитель, живописець, гравер, етнограф та громадський діяч, залишив велике надбання спадщини в українській літературі та мистецтві. *Культуролог і релігієзнавець Євген Савісько* розповідає, що, будучи відомим петербурзьким художником, який гостював у знаті, Тарас Шевченко вдягався згідно з тогочасним модним етикетом. *«Дехто з сучасників вважав його навіть франтом. Поет носив і костюми, і фраки, одягав модні сорочки та краватки. Більш того, схоже, що поет носив і золоті запонки. Посмертний опис речей Тараса Шевченка, що знаходилися в приміщенні Академії мистецтв, це лише підтверджує. Цікавий факт. Окрім всього іншого майна, там були навіть китайські туфлі. Вкрай складно уявити Кобзаря такого, як нам намагалися показувати, у такому екзотичному взутті. Чи не так? Кожен суспільний клас мав свій стиль одягу»,* – говорить Євген Савісько. З його слів, коли поет одягав український народний одяг, то тим самим він висловлював свій протест проти чинних порядків. Популяризував українську культуру. Намагався зробити її модною [1].

Тарас Шевченко часто поставав в українському вишиваному одязі, що символізувало його патріотизм та, зокрема, національну свідомість. Адже великий поет віддав своє життя боротьбі за національну незалежність та культурний розвиток нашої країни. Саме тому образ Кобзаря став модним

трендом серед художників, дизайнерів та простих українців. Його слова досі надихають, і не лише на творчість, а й на боротьбу в сьогоденні українського народу.

Тому ось, до прикладу, найбільш часто вживані крилаті вислови відомого поета:

«Свою Україну любіть. Любіть її... Во врем'я люте. В останню тяжкую минуту За неї Господа моліть». Цитата відтворює глибоку прив'язаність до рідної землі, і є дуже актуальною у нашому сьогоденні.

«В своїй хаті своя й правда, І сила, і воля». Ця цитата відображає важливість вірності своїм ідеалам та національним цінностям.

«Учітесь, читайте, І чужому научайтесь, Й свого не цурайтесь». Шевченко закликає до навчання та відкритості перед знаннями.

«Кохайтесь, чорнобриві, та не з москалями, бо москалі – чужі люде, роблять лихо з вами». Тут без коментарів, і так зрозуміло, до чого Шевченко закликає.

Після Революції Гідності багато українських брендів стали використовувати портрети, картини і слова Великого Кобзаря у створенні власних ліній одягу. Зокрема, більшість відповідальних екологічних брендів, які працюють з українською етнотематикою та роблять традиції цікавими для сучасного покоління, повернулися до фольклору і також посилаються на картини, зображення та афоризми саме Тараса Шевченка.

Серед таких брендів із сучасним баченням традицій та етнотематичним поєднанням зображень і поетичних висловів Кобзаря можна виділити такі:

БуМе

Засновники бренду буМе — подружжя Діма та Аліна Сердюки — поставили собі за мету закохувати українців в українське. Вони створили проект «Хто ми є» у колаборації з Національним музеєм Тараса Шевченка, який дозволив використовувати картини. Так з'явилися футболки та хустки, на яких нанесені картини видатного українського митця: «Коло Седнева», «В Решетилівці» та «Селянська родина».

Головна картина в колекції «Хто ми є» — це відомий автопортрет Тараса Шевченка, який він подарував Варварі Рєпніній. Потім вона виїхала в Москву, де й залишилася картина. Це єдине полотно в колекції, на використання якого немає дозволу.

«Ми свідомо не просили дозвіл використовувати портрет у країні, не варто жодних прохань», — прокоментували в буМе.

«Українську культуру не вкрасти й не знищити, доки вона для нас знана та цінна», — кажуть засновники бренду та продовжують інтегрувати в сучасні речі у стилі smart casual давній український код.

Зокрема, український бренд одягу Foberini, який демонструє свою повагу до національної спадщини та культурного надбання нашої країни, є відомий своїми використанням висловів Тараса Григоровича Шевченка у виготовленні вишиваних суконь та блуз. Представники використовують

вишиванки як символ національної гордості та наносять на них різні вислови видатного мислителя, а саме:

«І день настане, і світ засяє» (з поеми “Катерина”)

«І буду вільний, як той орел» (з поеми “Гайдамаки”)

«І зродиться на світ нове життя» (з поеми “Сон”)

Ці вислови можна побачити на одязі та аксесуарах бренду, який створює трендовий дизайн з урахуванням українських традицій.

Бренд дизайнерського одягу Kofta.

Дизайнерка Юлія Костюк створює унікальний одяг, в якому поєднуються сучасний стиль та елементи української культури. Її колекції часто містять цитати з творів великого Кобзаря.

Стосовно популярного брендового одягу від Varenyku Fashion, то цей бренд використовує образи та цитати Тараса Григоровича Шевченка для підтримки української ідентичності. Хоча конкретні цитати можуть варіюватися залежно від колекцій та дизайну, ось приклади деяких з них:

«Борітеся – поборете, Вам Бог помагає!». Ця цитата надихає до боротьби та віри в перемогу.

«За вас правда, за вас сила І воля святая!». Вислів, який підкреслює важливість правди та внутрішньої сили.

«Не вмирає душа наша, Не вмирає воля». Шевченкові слова відображають невгамовний дух та відданість ідеалам.

Varenyku Fashion об’єднує сучасні світові тенденції з віковими традиціями української вишивки, створюючи винятковий одяг, який відзначається символікою, автентичністю та духом Тараса Григоровича Шевченка.

А бренд Mamatera спеціалізується на одязі саме для вагітних жінок, використовуючи лаконічні слова великого поета, наголошуючи на важливості саме материнства та родинних цінностей.

Ці бренди популяризують українську моду, відзначаючи велич і духовність Тараса Шевченка, через свої колекції та дизайн. Одяг та аксесуари ручної роботи із зображенням картин та портретів Тараса Григоровича Шевченка або ж його крилатих висловів допоможуть чудово виразити свою національну підтримку та вдячність майстрові поетичного слова.

Ось приклад одного із декількох українських handmade-брендів, які створюють унікальний одяг ручного виготовлення з образами та висловами великого Кобзаря:

Segment. Цей український бренд чоловічого одягу використовує найвідоміші вирази митця, щоб надихати своїх клієнтів та виражати повноту національних світоглядів та переконань нашого народу. Вирази із багатограним змістом глибоко відображають внесок Тараса Шевченка в українську культуру.

Чимало брендів спеціалізуються на виготовленні одягу з неординарними дизайнами картин відомих постатей України в минулому,

аби популяризувати українську культуру на сучасний лад. І одним із таких брендів є бренд одягу «Відро», що в Києві і має свої осередки в різних куточках нашої країни (є шоурум у Львові). Цей бренд переосмислює культуру та «звільняє від кайданів журби» своїми дизайнами арт-зображень великого Кобзаря на принтах одягу власного виробництва.

Варто також сказати про «Fanbarv» — бренд, який втілює мистецтво у звичайних речах, спонукаючи соціум поринати у яскраві барви життя за допомогою репродукції картин українських художників, зокрема і творів мистецтва Тараса Григоровича Шевченка. Одним із найоригінальніших принтів у цій колекції є начерк картини «Катерина» в листі Шевченка до Г.С. Тарновського (1843 р.). Таким чином, є можливість носити одяг з Шевченковим почерком.

Зовнішність Тараса Шевченка не лише ламала соціальні правила, але й кидала виклик суспільній думці, демонструючи себе, як українця, за допомогою одягу. Саме Шевченко започаткував серед українських письменників моду на національні риси в одязі, він був також одним із перших, хто почав фотографуватися в народному одязі. Він став символом української самосвідомості та патріотизму, а достеменно відтворення брендами образів та цитат лірика у своїх роботах сприяє всебічній підтримці та визнанню України далеко за її межами, осучаснює Шевченка і популяризує його.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко М. Модний Шевченко, або Як одягалися у XIX столітті. URL: <https://dyvys.info/2024/03/09/modnyj-shevchenko-abo-yak-odyagalysya-u-xix-stolitti/>
2. Леонова Т. "Те, що ви одягаєте сьогодні, – наша з вами історія": про українські бренди, які працюють з етнотематикою. URL: <https://suspilne.media/culture/507142-te-so-vi-odagaete-sogodni-nasa-z-vami-istoria-pro-ukrainski-brendi-aki-pracuut-z-etnotematikou/>

Аліна Біжик

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ТАРАС ШЕВЧЕНКО ТА ЙОГО ТВОРЧІСТЬ У КОНТЕКСТІ ОПОРУ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

Тарас Шевченко – визначна постать в історії України, має безсмертну славу як художник, прозаїк, драматург, політичний та громадський діяч і нині. Він відіграв визначну роль у формуванні української національної ідентичності.

Саме у ці березневі дні ми знову і знову, вшановуючи пам'ять нашого пророка, аналізуємо його творчість в умовах відбиття російської агресії. Спадає на думку, що всі ювілеї, пов'язані з життям і творчістю Шевченка: 100-ліття (1914 рік), 125-ліття (1939 рік), 200-ліття (2014 рік) збіглися в часі із початками військових катаклізмів, що втілилися в двох світових війнах та російсько-українській війні.

Проте сьогодні ми хочемо бачити Шевченка новим, сучасним. Донедавна про нього звикли думати як про пам'ятник, як про мертву людину, на могилу якої потрібно покласти квіти. Але зараз людей більше цікавить живий Шевченко. Видатний сучасний український публіцист і літературознавець Є. Сверстюк зауважив: «У кожному епоху деякі Шевченкові рядки здавалися застарілими. А потім знову «в людській душі возобновлялись» [1; с. 15].

Саме тому нині його слова набули особливого пророчого сенсу. У різні часи влада по-різному ставилась до генія Шевченка, але об'єднувало маніпулятивне його використання з метою досягнення певних ідеологічних завдань.

100 років тому у кожному куточку української землі шанували пам'ять про Тараса Шевченка, знали його твори, усвідомлювали його значення для національного відродження, й будь-які заборони не могли перешкодити цьому процесові.

Проте російська імперія святкування сторічного ювілею пророка офіційно заборонила, а прибічників гучного вшанування вважала зрадниками й звинувачувала в прихильності до ворожої Австро-Угорщини.

Галичани уважали доцільним гучне святкування сторічного ювілею. Ініціативи були приречені на невдачу, однак влада продемонстрували свою повагу до пам'яті Великого українця і водночас декларувала свою поступовість й опозиційність. Якраз заборони й спричинили зворотну реакцію – навколо його імені та пам'яті виріс культ.

Напередодні визвольних змагань 1917-1921 рр. постать Тараса Шевченка стала одним із ключових маркерів української ідентичності для українців, які воювали по різні боки барикад у складі військ Австро-Угорської і російської імперій.

У прибічників «єдиної і неподільної росії» Шевченко викликав лише ненависть. Проте, боячись тавра держави - «тюрми народів», більшовицька влада починає використовувати ім'я поета з метою пропаганди, подаючи геній поета однобоко: революціонером-демократом, борцем за права поневолених трудящих, щось в творах Шевченка пропагувала, а щось приховувала.

У роки Другої світової війни ім'я Шевченка знову використовують з пропагандистською метою, як-от: Василь Касіян у серії плакатів «Гнів Шевченка зброя перемоги».

Підпільні видання ОУН і УПА продукували статті та брошури, де «поет часто фігурував у невеликих публікаціях – зверненнях, листівках.

Зазвичай це були документи обсягом 1-2 аркуші, деякі – з портретом Шевченка або з цитатами з його віршів» [2].

На думку багатьох підпільників, Шевченко був «апостолом незалежності України», і у його творчості відбилосся прагнення українського народу до волі.

У нелегкий для нашої країни час творчість Тараса Шевченка набуває винятково великої сили, а рядки віршів стають пророчими. Ми по-новому сприймаємо образ Тараса Шевченка, він стає доступним і близьким кожному українцю. Попри те, що у творчості митця складно знайти мілітарні симпатії, наразі Шевченко – воїн і символ, який разом зі всіма нами обороняє українську землю.

Коли у вересні 2022 року під час блискучої Харківської офензиви українці звільнили Балаклію і воїни зірвали російський плакат з рекламного щита — відкрився текст Кобзаря, уривок з поеми «Кавказ»:

І вам слава, сині гори,
Кригою окуті.
І вам, лицарі великі,
Богом не забуті.
Борітеся — поборете,
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая! [3].

Багато слів нашого поета вважають пророчими, скажімо в поемі «Кавказ» дуже влучно описано «братську любов» росіян до українців, яку ми відчули та побачили з перших днів широкомасштабного вторгнення:

По закону апостола
Ви любите брата!
Суєслови, лицеміри,
Господом прокляті!
Ви любите на братові
Шкуру, а не душу!
Та й лупите по закону
Дочці на кожушок,
Байстрюкові на придане,
Жінці на патинки.
Собі ж на те, що не знають
Ні діти, ні жінка! [3].

Переглядаючи творчість Шевченка можна визначити основним компонентом чіткість та правдивість подій, які відбувалися тоді при їх написанні, і як зараз з нашими умовами та реальністю вони тісно переплітаються, тому не даремно Тараса Григоровича називають пророком.

Донині ворог боїться і намагається знищити пам'ять про пророка нашого народу. Та ані постріли в постамент Кобзаря, та навіть знищення

його вогнем не дасть забути нам слова великого поета та пророка, бо поки живе українець до того часу живе велике Тарасове слово!

ЛІТЕРАТУРА

1. Сверстюк Є. А що, якби Шевченко. : Люди схильні переоцінювати вплив обставин і недооцінювати опір обставинам [Текст] / Є. Сверстюк // День. 2014. 10-11 січня. № 2–3. С. 15.
<https://www.istpravda.com.ua/articles/2014/10/4/145104/>.
2. Тарас Шевченко. Зібрання творів: У 6 т. К., 2003. Т. 1: Поезія 1837-1847. С. 343-347; С. 734-736.

Вікторія Іванюк
*Львівський державний університет
внутрішніх справ*

УКРАЇНА У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Тарас Шевченко, великий український поет, художник і громадський діяч ХІХ століття, є невід'ємною складовою частиною культурної спадщини не лише України, але й світової літератури. Його творчість проіннята глибоким почуттям патріотизму та любов'ю до свого народу. У своїх віршах, картинних творах та прозі він відображав найрізноманітніші аспекти життя українського народу, але особливо велику увагу приділяв образу України. У цьому контексті розглядати творчість Шевченка означає підіймати ключовий пласт національної ідентичності, культурних цінностей та історичних переживань українського народу через призму його неперевершеного митця.

1. Україна як мати

Тема України як матері відображається у багатьох віршах Шевченка. Він зобразив Україну як люблячу, але страждаючу матір, що випробовує багато бід та переживає скрутні часи. У поемі «Катерина» та «Марія» Шевченко глибоко проникає у психологію українського народу через образ матері, яка бореться за своє щасливе майбутнє та вільне життя.

2. Україна як батьківщина

Тема батьківщини є ключовою в творчості Шевченка. У своїх віршах і поемах він звертається до України як до свого рідного краю, за який готовий боротися й вмирати. Поема «Гайдамаки» стала символом патріотичного відродження українського народу, де він показав героїчні зусилля українців у боротьбі за свободу та незалежність. Майже все своє життя він прожив за межами Батьківщини, але ніколи її не забував. Не забував він і своїх земляків — українців. Скільки творів присвятив він своїй Вітчизні.

Я так її, / я так люблю/ Мою Україну убогу,/ Що проклену за неї бога,/ За неї душу погублю!

У далекому від України Петербурзі, в казематі в уяві Шевченка виникали картини рідного краю, він згадував вишневі садки, облиті білим цвітом, наповнені піснями дівчат. І все це відтворив у невеличкому вірші «Садок вишневий коло хати». Я вражена глибиною любові автора до народу, до природи свого краю. Не сподіваючись більше побачити Україну, він намалював чудову картину:

Садок вишневий коло хати,/ Хрущі над вишнями гудуть./ Плугатарі з плугами йдуть,/ Співають ідучи дівчата,/ А матері вечерять ждуть.

Поет постійно відчуває зв'язок із рідним краєм, виявляє до України синівську любов.

3. Україна як символ національної ідентичності

Шевченко зробив значний внесок у формування української національної ідентичності через свою творчість. Його поезії та картини пропагували українську мову, культуру та історію. «Кобзар», збірка віршів, що стала класикою української літератури, не лише відобразила складність українського народу, але й збагатила його духовний світ. Сьогодні Шевченко разом з нами боронить рідну землю. Боронить своїм «духовним мечем» – палким, влучним словом, щоби справдилося:

...І на оновленій землі/ Врага не буде, супостата,/ А буде син, і буде мати,/ І будуть люде на землі.

Творчість Тараса Шевченка відображає найглибші почуття любові та патріотизму до України. Його поезії, картини та прозові твори не лише вражають своєю естетикою, але й мають величезне значення для формування української національної ідентичності. Образ України у творчості Шевченка виявляється як символ материнства, батьківщини та національного героїзму. Він втілює в собі найглибші переживання та духовні цінності українського народу, ставши не лише патріотом, але й голосом тисяч та мільйонів, що прагнуть вільного та справедливого життя. Таким чином, творчість Шевченка надалі залишається невичерпним джерелом натхнення та мудрості для нащадків, що дорогого коштують свої національні та культурні коріння.

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://www.ukrlib.com.ua/tvory/printit.php?tid=10167>
2. <https://patriarchia.org.ua/news/taras-shevchenko-symvol-ukrayiny-shho-boretsya-za-svoyu-nezalezhnist/>
3. http://ukrconf.fl.kpi.ua/wpontent/uploads/2014/12/40._Lisovs_ka_Anastasiya.pdf

ТАРАС ШЕВЧЕНКО В МИСТЕЦТВІ

Тарас Шевченко – не лише видатний та незвичайний український поет, письменник і борець за свободу, але й геніальний художник. Його творчий спадок вражає не лише глибиною думки й емоцій, але й майстерністю та віртуозністю виконання.

Мистецька освіта Шевченка

Шевченко не здобув систематичної мистецької освіти. Його талант розгледів художник Іван Сошенко, який допоміг йому звільнитися з кріпацтва й вступити до Петербурзької Академії мистецтв. Там Шевченко навчався у Карла Брюллова, одного з найвідоміших художників того часу.

Жанри та теми творів

Шевченко працював у різних жанрах живопису, графіки й скульптури. Його творчість охоплює широкий діапазон тем: від портретів і пейзажів до історичних та біблійних сюжетів.

Гравюра

26 червня 1857 року, наприкінці свого десятилітнього заслання, Шевченко писав у щоденнику: «З усіх мистецтв мені тепер найбільше подобається гравюра. І не дарма. Бути гарним гравером — значить ширити в суспільстві прекрасне й повчальне. Значить бути поширювачем світла істини. Значить бути корисним людям і вгодним Богові. Найпрекрасніше, найшляхетніше покликання гравера. Скільки найчудовіших творів, доступних лише багатіям, скніло б у похмурих галереях без його чудотворного різця? Божественне покликання гравера!». Шевченко добре знав, що таке гравюра, бо ще 1844 року видав цілу серію таких робіт під назвою «Мальовнича Україна». А після заслання він вирішив цілком присвятити себе гравюрі. Спершу зробив гравюру з ескіза Бартоломе-Естебана Мурильо «Свята родина». Потім — гравюру з картини Рембрандта «Притча про робітників на винограднику»... Він став визначним майстром гравюри. 4 вересня 1860 року на урочистих річних зборах Санкт-Петербурзької Академії мистецтв ім'я Шевченка під звуки сурм і литавр прозвучало серед імен щойно обраних членів Академії. У врученому йому дипломі сказано: «Академія мистецтв за майстерність та пізнання в справі гравюри визнає й шанує художника Тараса Шевченка своїм академіком...» [1].

Акварель

Малювати аквареллю красиві ландшафти і пейзажі вміють тільки справжні майстри, одним з них є Тарас Шевченко. Його роботи, котрі створив у засланні, а саме — у двох експедиціях: до Аральського моря та в гори Каратау. Кобзар уважно споглядав природу Казахстану та вивчав побут казахського народу і майстерно відтворив це у своїх акварелях. Коли

розглядаєш їх, то здається, ніби сам переносишся у ці мальовничі місцини [2].

Найвідоміші твори

До найвідоміших картин Шевченка належать «Катерина», «Автопортрет», «Селянська родина», «Марія», «Дари в Чигирині 1649 року». Він також створив серію офортів «Живописна Україна», яка зображує українські пейзажі, народні типи та історичні події [3].

Вплив на українське мистецтво

Творчість Шевченка мала величезний вплив на розвиток українського мистецтва. Він збагатив український живопис новими темами й жанрами, а також заклав основи для розвитку національної художньої школи.

Шевченко як символ української культури

Сьогодні Тарас Шевченко – не лише великий художник, але й символ української культури. Його твори й особистість й надалі надихають українців на творчість, боротьбу за свободу й кращу долю для своєї країни.

Тарас Шевченко – це не просто художник, це – явище української культури. Його творчість – це неперевершений скарб, який український народ буде берегти й шанувати віками [3].

Додаткові відомості

- У 1949 році в Києві було відкрито Національний музей Тараса Шевченка, де експонуються його оригінальні твори.

- Щороку в Україні відзначають День народження Тараса Шевченка – 9 березня.

- Твори Шевченка перекладені багатьма мовами світу.

Ми, безперечно, знаємо, що Кобзар був не тільки обдарованим поетом, але й талановитим художником, мистецька творчість якого є геніальною та безцінною. Такою, що залишила знаковий слід в світовому мистецтві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко і мистецтво: від А до Я. URL: <https://starylev.com.ua/blogs/shevchenko-i-mystectvo-vid-do-ya> (18.02.2024).

2. Живописна спадщина Т. Шевченка. URL: https://lib.kr.ua/?page_id=14225 (18.02.2024).

3. Тарас Шевченко як художник. URL: <https://zno.if.ua/?p=6367> (18.02.2024).

УКРАЇНА У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Поховайте та вставайте.

Кайдани порвіте

І вражою злою кров'ю

Волю окропіте...

Березневими днями Україна та й світ вшановують 210-й день народження автора цих рядків – Тараса Григоровича Шевченка, гіганта літератури, митця великої сили, непохитного захисника справедливості й національного відродження України.

Його неповторна спадщина є однією з найбільш визначних досягнень людського духу. Його багатогранна творчість сприяла розвитку нової української літератури. Шевченко залишив після себе понад 835 творів, які є вічним надбанням українського народу. У кожному вірші «Кобзаря» він відкриває душу українців, їхні життя та прагнення.

В історії України це найпотужніша постать, яка настільки вплинула на розум і серця своїх земляків. Він не був політиком, та на його ідеях сформувались і розвинулись громадські організації й партії. Він не був дипломатом, проте широта його поглядів, вклад у світову літературу та мистецтво, а головне світоглядні ідеї загальнолюдських братерства та любові, що ґрунтувались на християнських цінностях, здобули для України та українців належне визнання та пошану серед світової спільноти.

Шевченко намагався довести, що розвиток держави потребує власних зусиль і праці. Він висловлював сумнів щодо тих, хто залишався бездіяльним або від'їжджав за кордон у пошуках особистого щастя. Як актуально це нині! Побудова сильної країни вимагає багато часу, енергії, терпіння, розуму й мудрості. Тому поет засуджував псевдопатріотизм, презирство тих, хто лише словами висловлював свою любов до Батьківщини, але насправді був готовий зрадити її у будь-який момент. У поезії «Учіться, брати мої!» поет закликає український народ до праці не фізичної, а духовної. Спонукаючи до розвитку мислення, творчих ідей та постійного поповнення знань, він підкреслює необхідність цих аспектів у сучасному світі:

Учіться, брати мої!

Думайте, читайте,

І чужому наuczайтесь, –

Свого не цурайтесь:

Бо хто матір забуває,

Того Бог карає.

Його роздуми про долю народу, любов до Вітчизни, туга й печаль за нею на чужині – провідна думка творів. Роздуми про майбутнє України стали пророчими.

У поемі «Сон» автор викриває суть російської імперії з її агресивним мілітаризмом, вірогідним і продажним чиновництвом, свавіллям влади, відсутністю свобод, фальшивим возвеличенням своїх правителів-царів [2]. Особливо вражає в контексті нинішніх подій початок твору:

Той мурує, той руйнує,
Той неситим оком
За край світа зазирає,
Чи нема країни,
Щоб загарбать і з собою
Взять у домовину.

Минуло стільки часу, а в росії усе без змін – лише набуло нових огидливих форм. Пророкує війну з російським агресором, оскільки ідея «руського міру» не нова, вона існувала і в його час. Росія сьогодні, як і тоді, показує своє бажання підкорювати інші народи, нищити право українців на свою свободу та незалежність. Тягнути у свою геополітичну «домовину» український народ.

Т. Г. Шевченко влучно описує «братську любов» росіян до українців, яку ми відчули з перших днів широкомасштабного вторгнення:

По закону апостола
Ви любите брата!
Суєслови, лицеміри,
Господом прокляті!
Ви любите на братові
Шкуру, а не душу! [3]

Автор не лише попереджав про агресію споконвічного ворога України. Він вказав, як нам діяти, щоб вистояти, щоб зберегти націю, зберегти державу – боротися:

Борітеся – поборете, Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава і воля святая!

Головне пророцтво – майбутнє росії і свята віра, що ця імперія врешті-решт розвалиться:

Він до челяді – і челядь,
І челядь пропала;
До москаликів – москалики,
Тільки застогнало,
Пішли в землю... [3]

Чи не є це передбаченням того, що чекає російську імперію, чи не є це картина руйнування імперської «вертикалі влади»?

Отож, творчість поета актуальна завжди, адже він підіймав проблеми, котрі стосуються нас і зараз! Шевченко бачив майбутнє своєї України, відтворював події, які зараз відбуваються в нашій країні, серед тотальної

руйнації прекрасних українських сіл, містечок, міст – повсюди проглядаються пророчі рядки Кобзаря: «Не вмирає душа, не вмирає воля».

Український народ – сильний і непоборний! Бо з нами сила, з нами правда і воля святая!!!

ЛІТЕРАТУРА

1. Тарас Шевченко. Зібрання творів: У 6 т. К., 2003. Т. 1: Поезія 1837-1847. С. 371; С. 750–752.
2. <https://www.radiosvoboda.org/a/taras-shevchenko-polyakurosiyany-imperiya/32848204.html>
3. Тарас Шевченко. Зібрання творів: У 6 т. К., 2003. Т. 1: Поезія 1837–1847. С. 343–347; С. 734–736.

Анастасія Мотишена
*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ОБРАЗУ Т. ШЕВЧЕНКА У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ

«Він є святим прапором нашої національної одності, одним з найвизначніших символів української спільності, одноцільності України й українського життя, – одноцільного незважаючи на державні, церковні і всякі інші межі», – зазначав Михайло Грушевський про Тараса Шевченка.

Неодноразово образ Тараса Шевченка як символ незламності національного духу висвітлювався у проєкціях подій, що відбуваються в Україні. Російсько-українська війна пронизує болючими ранами територію держави, голосіннями матерів. Як паралель сучасного воїна-українця прослідковується психологічна складова поезії Т.Шевченка.

Художній образ Тарас Шевченка як націєтворчий процес – і з цим погодиться кожен свідомий громадянин України. Тарас Шевченко у своїй поезії створив героїчний образ минулого України, де домінантою стало козацтво. Козацька доба і сам поет наприкінці ХІХ ст. стали об'єднаним фактором.

Образ і творчість Тараса Шевченка використовувалися суспільством і владою задля досягнення певних, зокрема, ідеологічних завдань. Події Революції Гідності та російсько-українська війна формують новий інформаційно-психологічний вплив на суспільство. «Сьогодні він має бути ультрамодним, ультрановим. Донедавна про нього звикли думати як про пам'ятник, як про мертву людину, на могилу якої потрібно покласти квіти. А зараз... людей більше цікавить живий Шевченко», – говорить художник Андрій Єрмоленко. Інформаційний спротив значно став сильнішим [3].

Шевченкова творчість просякнута прекрасним. Шевченко – це душа народу і його боротьба. Шевченко як духовний батько наших революцій. Хто зараз у Збройних силах України не пам'ятає Шевченкове «Борітеся – поборете!», «В своїй хаті своя правда» – вислови, які стали нашим політичним дороговказом. Сьогодні молодь створила новий образ Шевченка: поет у шоломі, у військовій формі. Він – воїн і символ, разом з усіма захищає рідну землю.

Інформаційно-психологічна війна несе в собі цілеспрямоване оперування здоровим глуздом суб'єктів, знищення, модифікація, нав'язування і блокування носіїв здорового глузду інформаційними методами. Шана пам'яті Т.Г. Шевченка як постаті національного генія не має аналогів у світі: Т.Г. Шевченко як особистість, як захисник України. Особистість Т.Г. Шевченка виступає сповненою національного і соціального значення, що єднає суспільство.

«ІІСО є видом бойових дій. Не кожен українець може піти до війська, щоб вбивати ворогів. Не кожен може брати участь у захисті від ІІСО, чи, навпаки, формуванні ІІСО. Через засилля такого роду дискусій, у багатьох склалася думка, що кожен може протистояти, чи брати участь в ІІСО. Це не так. Кожен має займатися своєю професією», – зазначає Дмитро Золотухін [2].

У своїх наукових розвідках «Як ФСБ готує свої ІІСО, фальшуючи Шевченка» Оксана Забужко зазначає: «Не забуваймо, спецоперація "Шевченко", почата охранкою 5 квітня 1847 р. на дніпровській переправі, звідтоді ніколи не припинялась. І нинішній розгін чергового бездарного віршилища під Шевченковим іменем теж навряд чи випадковий. Минулого тижня в глобальній презентації української культури трапилась подія, на жаль, не завважена нашими ЗМІ, а дарма: New Yorker, вперше за всю свою історію, надрукував вірш Шевченка ("І небо невмите, і заспані хвили...", переклад Аскольда Мельничука). Через кілька днів після цього й помчало мережею чергове "грає-грає, воропає" (з прив'язкою до іпсошного "война вигодна олігархам, а простим людям нечево делить", тобто ціль два в одному). Совпаденіє?.. А чи, може, комусь в раші аж так від того Нью-Йоркера запекло, що треба було притьмом примочку класти?..» [1].

Спадщина поета-мислителя зробить країну нездоланною перед нападом будь-яких форм війни, у тому числі, інформаційно-пропагандистських, незламною перед внутрішніми і зовнішніми ворогами. Т.Г. Шевченко є національним героєм і постаттю, на прикладі життя та творчості якого може бути покращена якість підготовки нового покоління захисників країни.

Свою Україну любіть.
Любіть її... во врем'я люте,
В остатню, тяжкую минуту.
За неї Господа моліть.

ЛІТЕРАТУРА

1. До теми про так звані «шевченківські фейки». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3783131-do-temi-pro-tak-zvani-sevcenkivski-fejki.html> (дата звернення: 24.01.2024).
2. Інформаційно-психологічна війна: Україна її точно не програє. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3494447-informacijnopсихологична-vijna-ukraina-ii-tocno-ne-prograe.html> (дата звернення: 24.01.2024).
3. Культ Тараса Шевченка і війна. *Історична правда*. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/03/9/161040/> (дата звернення: 24.01.2024).

Вікторія Мочерад
Львівський державний університет
внутрішніх справ

ТАРАС ШЕВЧЕНКО – ЯК СИМВОЛ БОРОТЬБИ

24 грудня 1916 року на Румунському фронті від кількох пострілів у серце загинув юнкер російської армії Олександр. У його польовій сумці знайшли щоденник, лист до сестри і «Кобзар» Тараса Шевченка, виданий 1912 року. На сторінках книжки залишилися сліди крові. 20 липня 2015 року розвідник Володимир Регеша знайшов у зруйнованому житловому будинку у селищі Піски під Донецьком домашню бібліотеку. Книжки належали комусь із місцевих мешканців. З усієї бібліотеки простреленим виявився тільки «Кобзар» [2].

Тарас Шевченко і його творчість відіграють вельми важливу роль для українців усього світу. Він став символом свободи, незалежності і боротьби за справедливість. У наш час його слова і поезія стають актуальними, як ніколи раніше.

У XIX ст. творчість Тараса Шевченка мала головне значення у формуванні української нації, допомагаючи українцям усвідомити себе як окрему націю з власною ідентичністю. Його слова були смолоскипом, що запалює вогонь самосвідомості.

Сьогодні ж, відбиваючи народні прагнення до свободи та гідності, творчість Шевченка надає сил і мужності нашим військовим, які захищають нашу країну, і усім, хто відстоює ідеали справедливості та демократії.

Борітеся – поборете!

Вам Бог помагає!

За вас правда, за вас слава

І воля святая!

У своїй поезії Тарас Шевченко створив захоплюючий і вражаючий образ минулого України, присвятивши провідне місце козацтву. Григорій Грабович вважає, що Шевченко абсолютизував козацтво як найбільш

героїчний та провідний шар українського народу. Він надав козакам статус святих месників, захисників бідних і пригноблених. Шевченко відобразив козацьку епоху як період величчя та мужності, в якому український народ проявляв незламну волю до вільності та незалежності.

Тарас Шевченко став одним із перших, хто виступив проти малоросійськості, протиставивши їй у своїх творах українську національну ідентичність. «Він є святим прапором нашої національної єдності, одним з найвизначніших символів української спільності, одноцільності України й українського життя, – одноцільного незважаючи на державні, церковні і всякі інші межі», – зазначав Михайло Грушевський. [2]

Ідеї Шевченка знаходили розуміння та підтримку не лише серед етнічних українців. Євген Чикаленко залишив у своїх спогадах відомості про розгін Шевченківської демонстрації у Києві, в якій активну участь серед інших брали кавказці. При списуванні протоколів із заарештованих грузинів, вони наче змовились називати себе українцями:

– Та який же Ви українець? – питає на допиті поліцейський пристав. Ви ж грузин, видно по вас.

– Пиши українець. Ти «Кавказ» Шевченка читав? Його написав українець, і я теж хочу бути українцем. [2]

Заборона 1914 року спричинила зворотну реакцію. «Українці шанували його як пророка, і скоро навколо його імені та пам'яті виріс культ», – писав Іван Лисяк-Рудницький.

Шевченка малювали на легких дерев'яних щитах, бронежилетах і касках в час Майдану і на початку російського вторгнення, – так, ніби бійці вірили, що Кобзар може захистити їх. Зрештою, під його поглядом українці були готові віддати життя, лише аби бути вільними.

«Пригадаємо його слова «Поховайте та вставайте. Кайдани порвіте. І вражою злою кров'ю волю окропіте...» В інший спосіб, крім як знищувати ворога, цієї волі не буде. Мені здається, що Шевченко сьогодні найпотужніший воїн не лише на ідеологічному фронті, а взагалі – на тлі усієї України», – зазначила українська мовознавиця Ірина Фаріон [3].

Навіть після смерті Шевченка його спадок продовжує жити, надихаючи наступні покоління до боротьби за права та свободу. Його поезія, мистецтво та ідеали стали не лише невід'ємною частиною культурної спадщини України, а й джерелом сили для українського народу в його пошуках незалежності та справедливості.

Таким чином, Тарас Шевченко не лише символізує боротьбу українського народу за свою ідентичність і вільну державу, але й є вічним натхненням для всіх, хто прагне справедливості, гідності та свободи.

Зараз Шевченко – воїн і символ, який разом зі всіма нами обороняє українську землю:

**БОРІТЕСЯ – ПОБОРЕТЕ!
ВАМ БОГ ПОМАГАЄ!
ЗА ВАС ПРАВДА,**

ЗА ВАС СЛАВА І ВОЛЯ СВЯТАЯ!

ЛІТЕРАТУРА

1. Любов Блажко. 9 березня – 208 річниця від дня народження Тараса Шевченка: цитати поета про боротьбу за Україну. *Апостроф*. 09.03.2022 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://apostrophe.ua/ua/article/lime/learn/2022-03-09/9-marta--208-godovschina-so-dnya-rojdeniya-tarasa-shevchenko-tsitaty-poeta-o-borbe-za-ukrainu/44778>
2. Гордійчук Мирон. Культ Тараса Шевченка і війна. *Історична правда*. 09.03.2022 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/03/9/161040/>
3. Dobrovoltsi «Шевченко допомагає нам у боротьбі і понині...» «Об'єднання добровольців» провело вечір, присвячений Дню народження Тараса Шевченка/Об'єднання добровольців/ 09.03.2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dobrovoltsi.org.ua/uncategorized/%D1%88%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D1%94-%D0%BD%D0%B0%D0%BC-%D1%83-%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82%D1%8C%D0%B1%D1%96-%D1%96-%D0%BF/>

Олена Поліщук
Львівський національний університет природокористування

ШЕВЧЕНКОВА ТЕМА В МЕМАХ У ЧАСІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

За останні роки Тарас Шевченко встиг побувати в різних образах, формах і форматах. Під час Євромайдану Кобзаря зображали звичайним протестувальником, з шиною на плечі та будівельною каскою на голові. Його вірші знайшли застосування в сучасній музиці, а класичні портрети перетворились на постери із супергероєм, байкером чи Буддою.

Українці завжди вмiли смiятися, навіть під час найсумніших періодів історії. Так і зараз, у часі повномасштабної російсько-української війни, ми не втрачаємо своє почуття гумору.

За визначенням дослідників, *мем* – це зображення з короткою фразою чи простим малюнком, яке висміює подію або персонажа, використовуючи відомі і поширені символи. Цей гумор доволі жорсткий або навіть «чорний»[4]. Перевага такого гумору в його доступності. Будь-який

користувач в інтернеті, маючи почуття гумору та елементарні навички володіння фотошопом, може за кілька хвилин зробити вдалий мем.

Досить часто автори мемів перефразовують відомі Шевченкові цитати відповідно до реалій сьогодення: *Світає, край неба палає, арта в темнім небі орків зустрічає* або *І на оновленій землі врага не буде, супостата, а буде син, і буде мати, і будуть ... мертві москалі* [1].

Художник Юрій Журавель своєрідно привітав Тараса Шевченка з днем народження. Його Кобзар ожив на постаменті і спрямований на ворога. Бачимо, знову ж таки, перефразовану цитату: «За байраком байрак...» - «*За байрактаром байрактар, за байрактаром байрактар, а там смерть та могила*».

На початку війни навколо більшості архітектурних пам'яток вкладали мішки з піском для збереження їх під час ракетних атак. На одному з мемів зображено пам'ятник Шевченкові в Харкові, який запитує у військового ЗСУ, чи довго йому ще стояти з мішками піску. У відповідь прозвучали слова: «Почекай трохи, Заповіт твій виконуємо». Інший мем продовжує тему Харківського пам'ятника, зокрема у жартівливій формі показує своєрідну «трансформацію», де Шевченко після очищення монумента від захисних конструкцій виглядає, як метелик у патріотичних кольорах.

У січні 2023 року українські очільники просили західних партнерів надати їм танки Leopard для ведення успішних воєнних дій. Багато країн-союзників були розчаровані небажанням Німеччини скерувати Україні власні танки Leopard-2, і тоді ж з'явився своєрідний флешмоб у соцмережах, коли відомі українці постили свої фото у леопардовому принті, щоб привернути увагу громадськості до цієї проблеми. Виникла і низка мемів, що ілюстрували один із найвідоміших образів Шевченка у смушевій шапці та кожуху, але завдяки комп'ютерним технологіям – у тому ж таки леопардовому принті [3].

Один із яскравих проаналізованих у нашій роботі зразків – мем, створений на основі плаката В. Касіяна «Гнів Шевченка зброя перемоги» у стилі радянських агіток Другої світової війни. Тараса Шевченка зображено із закличним жестом рукою та вміщено його цитату «І вражою злою кров'ю волю окропіте», а внизу розміщене популярне тоді гасло «Смерть фашистським окупантам!», але в сучасному мемі напівзатерто літеру ф і відповідно оновлене гасло виглядає як «Смерть рашистським окупантам» [2] (як відомо, рашизм – сучасний узагальнений термін для характеристики путінського режиму, який прирівнюється до політики гітлерівського нацизму).

Інтерпретація останніх днів із соціальних мереж. Зміна літери "Ф" на "Р" актуалізувала плакат 1942 р.

Меми – це не лише веселий спосіб виразити ідеї, а й потужний інструмент для популяризації культурних фігур, таких як Тарас Шевченко. На мою думку, меми допомагають наблизити його творчість до сучасного покоління, показують актуальність постаті Кобзаря та його творів у

сьогоденні. Це дозволяє залучити увагу до Шевченкової спадщини та зберегти його значення в сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гаджій О. Щоб не плакати, я сміялась: добірка мемів війни. *Читомо*. 2022. 01 квітня. URL : <https://chytomo.com/shchob-ne-plakat-ia-smiialas-dobirka-memiv-vijny>
2. Гордійчук М. Культ Шевченка і війна. *Історична правда*. 2022. 9 березня. URL : <https://www.istpravda.com.ua/articles/62284eca69b45/>
3. Кузьмич О. Мемі про леопардів заповнили Мережу через вагання Німеччини щодо танків Leopard: фото. *ТСН. Україна*. 2023. 21 січня. URL <https://tsn.ua/ukrayina/memi-pro-leopardiv-zapolonili-merezhu-cherez-vagannya-nimechchini-schodo-tankiv-leopard-foto-2250733.html>
4. Черниш О. Гумор проти ракет. Як Україна жартує під час війни. *BBC News Україна*. 2022. 21 травня. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61473573>

Тетяна Рибчук
Військовий інститут телекомунікацій та
інформатизації імені Героїв Крут

ТАРАС ШЕВЧЕНКО: ГРАВЮРА, ПІСНЯ, СВІТЛИНА

Неперевершений світоч української культури, геніальний поет Тарас Григорович Шевченко відомий в історії України і як непохитний борець за її державну незалежність та самостійність. Проте, нас насамперед цікавить його мистецька спадщина.

Відомо, що геній любив гравюру як вид мистецтва: «З усіх мистецтв мені тепер найбільше подобається гравюра. І не дарма. Бути гарним гравером – значить ширити в суспільстві прекрасне й повчальне. Значить бути поширювачем світла істини. Значить бути корисним людям і вгодним Богові. Найпрекрасніше, найшляхетніше покликання гравера. Саме за те, що шліфував свою майстерність у гравюрі та створив серію гравюр під назвою «Мальовнича Україна» (1844), отримав визнання та срібну медаль 4 вересня 1860 року на урочистих річних зборах Санкт-Петербурзької Академії мистецтв. Ім'я Шевченка під звуки сурм і литавр прозвучало серед імен щойно обраних членів Академії: «Академія мистецтв за майстерність та пізнання в справі гравюри визнає й шанує художника Тараса Шевченка своїм академіком...».

Живопис

Шевченко був професійним живописцем. Малювати олійними фарбами він почав учитися, мабуть, іще на початку 1830-х років у професора

Віленського університету Йонаса Рустемаса. А потім буде омріяна Академія мистецтв, де Шевченко спеціалізувався на малюванні олійними фарбами. Він став улюбленим учнем Карла Брюллова, навіть жив у його розкішній майстерні. «І що ж я робив? Чим я займався в цьому святилищі? — питає сам себе поет на засланні через багато-багато років. — Я добре знав, що живопис — моя майбутня професія, мій насущний хліб. І замість того, щоб вивчати його глибокі тайнства, та ще під керівництвом такого вчителя, яким був безсмертний Брюллов, я писав вірші, за які мені ніхто й копійки не заплатив, і які урешті-решт позбавили мене свободи, і які, попри всемогутню нелюдську заборону, я все-таки крадькома ліплю... Їй-бо, дивне це невгамовне покликання». Певна річ, покликанням Шевченка була поезія, але на світ він дивився очима живописця.

Пісня

Ми кажемо «пісня», італійці — «canzone», французи — «chanson», німці — «lied», англійці — «song»... А що воно таке? Хтось відповість, що це музично-словесний твір. А хтось пригадає рядки «Сонетів до Орфея» Рільке: «Є непізнанні жалі, / смерті незнана є суть, / марне бажання — збагнуть / тайни любові. / Тільки пісні на землі / сяють, святкові», — де пісня постає знаком причетності людини до найглибших таємниць світу. Поет просто не міг уявити Україну без пісні.

Ось як він змалював її в одному з листів до Андрія Козачковського, написаних у далеких азійських степах. Дніпрові кручі неподалік Переяслава, літній вечір, тиша, видно далеко-далеко. «...Ми довго не могли промовити й слова, аж доки, нарешті, біла, ледь-ледь помітна цяточка не заспівала: “Та яром, яром за товаром...”. Чудесний вечір! Чудесний край. І дивовижні пісні!». І що ж у тих піснях? Воля. Для Шевченка історія «прекрасної, могутньої, свободолюбної України» — це історія її вікової борні за волю. Україна, — каже поет, — «не давала своєї слави на поталу, топтала ворога-деспота ногами і вільна, незаймана помирала.

Недаром такі сумні та печальні наші пісні, такі задумливі мої земляки. Їх складала свобода, а співала тяжка одинока неволя». І це дає нам віру в самих себе. Може, якраз тому поет так любив співати рідні пісні. Талант Шевченка, — казав Михайло Максимович, — знайшов свій яскравий вияв і в живописі, і в поезії, але «найсильніше й найкраще — у виконанні українських народних пісень»... Уявіть собі картину. Салон графині Анастасії Толстої. Гості всідаються на свої місця. Шевченко підходить до фортепіано, повертається обличчям до слухачів. Зараз він буде співати свої улюблені пісні. Йому акомпонує учень Бетховена, піаніст-віртуоз Антоні де Контський... Мить, друга. Починає звучати «Зіронька»...

Світлини 1826 року, приблизно тоді, коли дванадцятилітній Шевченко шукав собі в Лисянці й Тарасівці вчителя малювання, у далекій Франції з'явилося досі небачене «малювання світлом» — фотографія. Саме цим роком датують славетний «Вигляд з вікна» — перший у світі фотознімок, чий автором був французький аристократ і винахідник Жозеф Нісефор

Ньєпс. Слід сказати, що мода на фотографію ширилася дуже стрімко. У 1850-х роках чимало любителів фотографії було вже навіть у «степу безкраїм за Уралом».

Так, у червні 1855 року Шевченко писав Броніславові Залеському: «я не дуже радий, що ти займаєшся тепер фотографією, вона в тебе відбирає зараз багато часу, а потім, боюсь, ти захопишся нею, коли з'являться прийнятні результати. Це справа хімії і фізики, а тобі як художнику це зашкодить. Якою б спокусливою не була фотографія, та все ж таки вона не містить високого прекрасного мистецтва».

Отже, Шевченко не вважав фотографію за високе мистецтво.

ЛІТЕРАТУРА

Ушкалов Л. Шевченко від А до Я. Львів: Ви-во Старого Лева, 2017.

Вікторія Сарана
*Львівський національний університет
природокористування*

ТАРАС ШЕВЧЕНКО ТА ЙОГО ТВОРЧІСТЬ У КОНТЕКСТІ ОПОРУ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

Тарас Шевченко, український поет, мислитель та художник, народився в кріпацькій родині. Його творчість та доля стали символом національної свободи та боротьби за незалежність. Його життєвий шлях віддзеркалюється у творчості та вкрай складній біографії, яка включає політичні переслідування, заслання в Сибір, та постійну боротьбу за визволення українського народу.

Тарас Шевченко був не лише великим поетом, а й видатним діячем українського національного відродження. Його творчість є до цього часу важливим елементом формування національної ідентичності та підтримки боротьби за визволення від російського панування. Шевченко відображав у своїй поезії трагічну долю українського народу під російською тиранією, а його твори стали символом опору та бажання вільності. Через свої твори він давав голос національній самосвідомості та закликав до боротьби за незалежність України [4].

Вірші Кобзаря наскрізь пронизані відвертою зневагою до росії і її повелителів, які тримали у ярмі український народ. Шевченко добре розумів душу українця. Це розуміння, поєднане з глибокою інтуїцією, давало йому можливість «побачити», що чекає нас у майбутньому, «побачити», що нащадки волелюбних козаків і надалі будуть відвойовувати своє право на свободу і незалежність. Через те Шевченків «Кобзар» став «святим письмом» для нашого народу. Сьогодні, у вирі бурхливих подій російсько-української агресії, «Кобзар» Шевченка надихає наших Воїнів-Героїв на

боротьбу проти зухвалого окупанта, а дух Тараса незримо перебуває серед нас. Його поезія стала життєвим кредо для українців, відповіддю на кожне питання, дзеркалом, в якому відображаються події сучасної України [2].

Приклади творів Шевченка, актуальних у контексті сучасної російської агресії:

- Поема «Катерина», описує трагічну долю української дівчини, яку звалтував російський солдат. Поема засуджує жорстокість імперії та співчуває українським жертвам, в тому числі тим звірствам які чиняться зараз з моменту російської агресії 2022 року.

- Поезія «Заповіт» є одним із найвідоміших творів Шевченка. У ній поет закликає українців до боротьби за свободу і просить їх не здаватися.

- Вірш «Холодний Яр» відображає побоїще між українськими козаками та російськими військами. Він є символом української витриманості та незламності.

- У творі «Сон» Т. Шевченко описує жахливий сон, у якому він вбачає Україну під владою росії. Він закликає українців прокинутися і боротися за свою свободу.

Крім цих знакових творів Шевченко написав багатько інших віршів, поем і картин, які засуджують імперіалізм і жорстокість. Його творчість є зародком натхнення для українців, які добувають свою свободу і незалежність. Творчість Шевченка є невіддільною часткою української ідентичності. Його слова і образи й досі надихають українців на опір ненависнику та на боротьбу за свою волю і незалежність [1].

Важливо також підкреслити, що Шевченко є не лише геніальним поетом, але й художником, на багатьох його картинах віддзеркалюється українська історія та культура, котрі є могутнім джерелом натхнення для українців:

- Картина «Катерина» відтворює ту ж жахливу історію, що й поема «Катерина». Вона є неначе довершенням патріотичної поезії, знаковим змалюванням митарств українського народу під владою російської імперії.

- Робота «Гайдамаки» відображає повстання гайдамак 1768 року, яке було цілеспрямоване супроти польської шляхти. Вона є символом української боротьби за свободу.

- Картина «Заповіт» відображає помираючого козака, який передає свою шаблю прийдешній генерації українців. Вона є символом незламності духу українського народу.

Отже, творчість генія Тараса Шевченка є безцінним скарбом української культури. Вона надихає українців на боротьбу за свою свободу і незалежність протягом століть. І сьогодні, коли Україна знову бореться за свою свободу, слова й образи Шевченка є джерелом сили та натхнення для українського народу і опором російській агресії [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Антиімперський Тарас Шевченко. Його пророцтв боялися правителі імперії URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/taras-shevchenko-rosiyska-imperiya/31139587.html> (18.02.2024)
2. Тарас Шевченко – символ опору російській експансії URL: <https://fa.udau.edu.ua/ua/novini1/taras-shevchenko-simvol-oporu-rosijskij-ekspansii.html> (18.02.2024)
3. Культ Тараса Шевченка і війна URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/03/9/161040/> (18.02.2024)
4. Життєвий шлях та творча спадщина Т. Г. Шевченка URL: <https://openarchive.nure.ua/bitstreams/8f5b633e-e696-453d-a72c-53308ac96590/download> (18.02.2024)

Людмила Лаврін

Львівський національний університет природокористування

НЕВІЛЬНИЦЬКА ПОЕЗІЯ ШЕВЧЕНКА В СУЧАСНОМУ ОСМИСЛЕННІ

Україна боролася за існування багато років, і знову ворог прийшов на нашу землю. У час найстрашніших випробувань війною навдивовижу рятівними є поетичні слова Тараса Шевченка. Його пророцтво, влучні судження, чудові образи мають неабияке значення, навіть проходячи крізь століття. Це стосується зболеного образу України, подвигів захисників і долі її героїв, які потрапили в полон до найлютішого ворога – московського агресора.

Т. Шевченко добре знає ціну волі. З сорока семи років свого життя двадцять чотири він перебував у кріпацтві і десять провів у солдатчині. Неволя принижувала, але він мав великі духовні сили, талант художника і поета, і головне – любов до України.

Зараз, під час війни, яку принесла нам росія, воля України і воля кожного українця набули особливої цінності. Пекучим болем для усіх нас стала страшна новітня біда – полон. Тисячі українців, і військових, і цивільних, перебувають дотепер у російських тюрмах і катівнях. Ми вже знаємо, що доводиться переживати українським полоненим і якими скаліченими, хворими і морально травмованими вони повертаються додому. А скільки ще українців переносять тяжкі муки саме в цю хвилину. Свята воля – найбільше чого прагнуть ті, хто втратив її. Читаючи вірші Т. Шевченка нині, коли світ стрясається болем України, розумієш кожне слово по-новому.

Це дослідження присвячене аналізу невільницької поезії Т. Шевченка, зокрема циклу «В казематі», в контексті новітньої російсько-української

війни. Мета роботи полягає у виявленні ідей та знаків, які передав поет нашому поколінню задля порятунку України.

Невільничча поезія Т. Шевченка має свою художню специфіку. Ці твори різні за змістом, але пройняті спільними ідеями, емоціями і образами. У багатьох віршах помітні такі сутнісні складові: змалювання образу рідної землі; осмислення неволі; заклик до земляків вберегти Україну.

Змалювання образу рідної землі. Уява Тараса Шевченка творить багато образів, оживлює картини рідного краю. Поет створив геніальні поетичні пейзажі, екстер'єри, сюжети із сільського життя: «Сині хвилі голосили. З-за Дніпра із села руна гаєм гула, треті півні співали» («За байраком байрак») [1, с. 306]; «Ставочок чистий висихає..., і гай від суму, похилився» («Не кидай матері, казали...») [1, с. 308]; «Садок вишневий коло хати, хрущі над вишнями гудуть» («Садок вишневий коло хати») [1, с. 312]. Поет виражав глибоку любов до рідної землі, незламну духовну силу та прагнення до волі. В описах України відчуваються вишукані лінії та тінь, що передають відповідну атмосферу. Це прекрасні образи, які згадуються в снах та мріях ліричного героя. У пейзажах обов'язково присутні степ, козацькі могили, Дніпро, байраки, гаї, садки, сільські хатки.

Осмислення неволі. У неволі Т. Шевченко відчував печаль і відчуження. Цей стан уособлено відповідними явищами буття: «а три шляхи широкії терном заростають» («Ой три шляхи широкії») [1, с. 311], «а в вікно, неначе баба, сова заглядає» («Рано-вранці новобранці») [1, с. 313]. Тривожить героя і втрата пам'яті про нього в рідному краї: «Хреста ніхто не поставить і не пом'яне» («Косар») [1, с. 314]. Утім ліричний герой страждає не через особистий крах (відмову друзів, забуття коханих жінок, можливість працювати), а через втрату України – основну його цінність: «Холоне серцем, як згадаю, / Що не в Україні поховають / Що не в Україні буду жить, / Людей і Господа любить» («В неволі тяжко») [1, с. 428].

Треба зауважити, що Шевченкова зневіра не занепадницька. Вона жертвна. Байдужість до себе – крайній вияв зневіри. Про це найбільш переконливо йдеться у вірші «Мені однаково». Усвідомлення себе як людини, достойної щастя, для Шевченка не вартує нічого: «Мені однаково, чи буду / Я жить в Україні чи ні. / Чи хто згадає, чи забуде / Мене в снігу на чужині – / Однаковісінько мені («Мені однаково») [1, с. 307].

Акцентування слів *однаково* й *однаковісінько* підкреслюють категоричність становища в'язня, душу якого неможливо приборкати. Здрібнення своєї особистості він протиставляє величі України: «Та не однаково мені, / Як Україну злії люде / Присплять, лукаві, і в огні / Її окраденую збудять... / Ох, не однаково мені («Мені однаково...») [1, с. 307].

Заклики до земляків вберегти Україну. Вірші Т. Шевченка пройняті зверненнями до українців боронити рідну землю, берегти її як найвищий Божий дар. Синонімом України для Шевченка є любов: «Любіться, брати мої, / Україну любіть / І за неї, безталанну, / Господа моліть («Згадайте, братія моя...») [1, с. 305]; «Свою Україну любіть / Любіть її... Во врем'я

люте, / В остатню, тяжкую минуту / За неї Господа молить («Чи ми ще зійдемо знову?») [1, с. 315].

Такі емоції особливо загострюються в стані душевної кризи – неволі. Нам, сучасним українцям, почування поета дуже близькі якраз тепер, коли вороги прийшли на нашу землю. Настрої Т. Шевченка накладаються на переживання всього українського народу в новітній історії. Читаючи вірші поета, ще ближчою стає доля наших поневолених земляків, які зараз далеко від дому. Хочеться вірити, що Шевченкова сила духу передається їм, що віра у вільну Україну прокладе їм шлях повернення. Сильні внутрішні переконання Т. Шевченка, його творчість стали нескореним символом національного духу та боротьби за свободу.

ЛІТЕРАТУРА

Шевченко Т. Кобзар. Вступна стаття О. Гончара. Київ: Видавництво художньої літератури «Дніпро», 1980. 613 с.

Назарій Федик
*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

УКРАЇНА І НАЦІЯ У ТВОРЧОСТІ ШЕВЧЕНКА

Про Шевченка треба не на святах згадувати, а кричати на вуличних перехрестях [2, с. 1].

Україна у творчості Шевченка тісно пов'язана із Божим єством, а Бог для Шевченка був не абстрактним божеством дійств, а християнським Богом, Провидіння якого керує життям окремих людей і народів. Шляхи господні – це таємниця, яку розум людський намагався збагнути протягом сторіч. Не винятком був і Кобзар, але спирався на неміч свого плотського розуму. Тарас стояв на роздоріжжі великої людської загадки «все йде, все минає», «одне зацвіло, друге зів'яло-навіки зів'яло» [3, с. 217]. Чому одні нації занепадають, інші народжуються? Вочевидь найбільше його боліла Україна. Він запитував себе, не чому Україна впала, а за що?

Каже поет «не нам діла твої судити» [3, с. 455], хоч не раз виривався з нього крик душі. Скільки нам ще це терпіти? Караючи зло, Бог надто довготерпеливий, хоч з іншої сторони він знав: «Ти люті зла не дієш без вини нікому!» [3, с. 87] – ні окремій людині, ні народам. І він сам шукає причини нашого занепаду, нашої «потопаної честі, і глуму катів», і що нас «розкрадають мов овець».

Причини нашого упадку Шевченко передусім знаходить у дегенерації провідної верстви, наших пастирів, бо риба гниє з голови. А вина їх була в тому, що вони «занапали Божий рай». Бо кожен знав своє призначення, і це «Людей любити і Бога хвалити» [3, с. 354;] а вищі уми розвели на ній

пекло, почали насміхатися з Бога і його правди. Червоною ниткою тягнеться через увесь «Кобзар» ідентифікація двох понять: Євангелія Правди і Правда Євангелія: «Скрізь неправда, скрізь Господа лають», «Правдою торгують, Бога зневажають». Власне й упала Україна, бо провідна верства відцуралась Бога і його науки, з неї насміялась і її розп'яла. Такою була відповідь Шевченка, за що каралась і мучилась його Україна. Чи не так воно було й раніше, коли кара Божа впала на Єрусалим через те, що його провідники почали знаходити собі Іродів, Каяф, або тих, що поробили з храмів вертепи розбійників. Віддали Боже – кесареві.

Всі ми хочемо, щоб воскресла Україна, як Воскрес Бог. Але згадаймо, що Бог не зціляв тих, у кого не було віри. Це відноситься й до народів. Не видужує і не встає на ноги народ, коли щезла або охляла віра в його проводі і в його молоді. Віра – не лише в право на життя народу, але і в правду Христа, за яку, на межі варварського світу, завжди боролася і якою завжди жила Україна.[2, с. 23]. Ось тому, доки цього не сталося, доки українці дають себе розкрадати шулікам як овець або як «курчат у бур'яні», доти би будемо бідні. Поет зазначає: «Коли б не похилилися раби, то не стояло б над Невою отих осквернених палат».

Бо не тому терплять люди, що гноблять їх царі, а тому, що вони дрібніють душею і самі дають себе ганьбити: «Дивились та мовчали, і мовчки чухали чуби» або як той Ярема, «заплаче тай знову до праці». І чого ми мали для себе «якогось раю бажати», коли вміли лише «у ярмі падати». Кара на Україну впала через усіх, через те, що одні були – катами, а інші були – рабами [1, с. 15].

Шевченко вірить, що встане Україна тоді, коли ті, що похилилися й оглухли, бо не знали, як той Ярема, що у них за спиною крила вирости, і що не рабами створив їх Господь. Коли повірять, що «небо дістануть і полетять» коли зірвуться до боротьби «за святу правду-волю», за волю Христа. Встане Україна, коли підростуть її малі діти і «на ворога встануть». І аж тоді, побудується «сім'я вольна нова». Нову спільноту, в якій би панувала справедливість божа, можуть виборонити тільки вільні духом сини й дочки України.

Шевченко вживає вираз «свята правда» тому і виборонити її можуть люди козацької крові, «лицарі святії». Хочете побороти неправду? То пізнайте правду – боріться за неї! Це і є сенс його «Борітеся – поборете» [3, с. 232]. Читаємо в Біблії «преподобні славлять ім'я Боже, і мечі в руках їх гострі». Ось до чийх рук дасть Господь меча, до рук «преподобних» або «святих лицарів», які возненавиділи зло і полюбили правду.

Лише такий народ вирветься з неволі, коли у них народиться не Юда, Іроди, чи фарисеї, а ті лицарі правди, які проголосять Божу правду, правдою своєї нації. І тоді їм у боротьбі будуть помагати усі видимі і невидимі сили. «сторожа власне з того світу» не дасть розпинати Україну, на їхній стороні будуть битися «і душі праведних і сила архистратига Михаїла»[3, с. 658], і також усі «мертві і живі і ненарожденні»[3, с. 403].

Таким та їх нації Бог допомагає. Їх рукою карає неправду і визволяє народи. Їх рукою перевертає поганські ідоли і винищує власних датанів та авіронів, які тужили за мамоною і за рабськими рутами. Лише такі люди прищеплюють своєму народові віру в перемогу Божої Справедливості. Їх героїчна душа, їх віруюче серце, їх тверді руки знаходять допомогу вищої сили. Лише їх веде шляхом визволення нації Боже Провидіння.

Такою сильною й глибокою є Шевченкова концепція Бога і Нації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Донцов Д. Публіцистичний стиль: Ідеї Шевченка про Бога та націю: Київ : Видавництво Веселка, 2003. 100 с.
2. Донцов Д. Публіцистичний стиль: Хаос сучасності і молодь: Київ: Українська видавнича спілка імені Юрія Липи, 2008. 54 с.
3. Шевченко Т. Кобзар: Львів: Видавництво Фоліо, 2017. 736 с.

Яна Худьо
*Львівський державний
університет безпеки життєдіяльності*

НАЦІОНАЛЬНІ ПСИХОТИПИ У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Тарас Шевченко є цікавою особистістю для психоаналізу. Поглянемо на нього та його творчість крізь призму психології.

Поет один із небагатьох, хто пам'ятає свої сни досконало. Його сни сюжетні, виразні. Це вказує на чутливість його психіки, невротизм, екстраверсію, яка є лише в деяких його віршах, сумлінність, лагідність та відкритість до нового досвіду [1]. Пророк описує свої сни у своїх листах, віршах. Щирість та правдивість Кобзаря захоплює, тому можна бути впевненим, що всі вірші, які мають назву «Сон», справді, були з його снів, і всюди, де в його віршах говориться «мені снилося», справді, так і було. Поетичний сюжет служить відображенням сну та зацікавленістю читача. Звісно, сни можуть бути допрацьовані художніми метафорами чи гротесками, але ці спогади снів свідчать про характер психологічної реакції на дійсність митця. Підсвідомість живе у постійному ритмі, активує фантазію та уяву [2].

Митець багато творив про свої приємні спогади з дитинства, хоч і їх було мало. Мати поета померла зовсім молодою, залишила сиротами підлітків Микиту, Ярину, Тараса і ще зовсім малих Йосипа та Марію. Сестра Катерина зі спогадів Шевченка «терпелива й ніжна нянька» покинула їх, коли Тарасові було 9 років. Катерина вийшла заміж та переїхала у сусіднє село. Після цих подій завершилось безтурботне дитинство пророка. Він намагається втекти від реального життя всередину себе, розпочинає

проявлятися інтровертований тип особистості. Усе, що йому залишається, це його творчість, де він шукатиме собі компенсації жорстокої дійсності своєї долі. Шевченко проявляв до образу матері особливе побожне ставлення, психоаналітики трактують це психобіографічними обставинами, які спіткали митця на його шляху. Втрата двох жінок, чия увага йому була важлива понад усе, стає для поета карбом самотності. Тепер любов до них могла бути лише відрефлексована і виявлена тільки в мріях, спогадах чи на аркушах паперу у власних віршах, думках, коли об'єкти любові були надто ідеалізованими і недосяжними. «З цього часу і наступила інтроверсія лібідо, – стверджує О. Халецький, – мати і сестра були вже не в «поза», а в «ньому самому», у його спогадах, у його прагненні любити їх, нестримному домаганні знайти їх знову. З цього періоду ми знаємо про Шевченка, що він став «замкненим у самому собі» [3]. Важкі життєві обставини, лише поглиблюючи інтроверсію, постійно повертали назад ту частину лібідо, що вже розпочинала відкриватися до зовнішнього світу. Саме у таких психічних проявах є усвідомлення невідкладності втрати, що прихована у розкритті божественності матері, яка є найтиповішою для нього, «як серце б'ється, любо... І світ божий як Великдень, І люди як люди» («На вічну пам'ять Котляревському»). Так гармонія душі матері переливається в гармонію душевності дитини, етнізуючи, уподібнюючи її собі. Поняття «дитина» є одним з найулюбленіших асоціативних сфер у поезії Шевченка, найчастіше вживаний порівняльний образ. Він проектує найтонші відчуття, почуття, настрої, душевні порухи:

*І ждеш його, того світу,
Мов матері діти.*

Дитячі спогади посідають надважливе місце у творчій свідомості митця. Образ дитини символізує світлість, чистоту та безтурботні погляди на життя. «Бо я було трохи не голе, таке убоге» («А. Козачковському») [3]. Підсвідомо в собі Шевченко діюче джерело своїх сумних настроїв. Непропрацьоване горе, розбита дитяча душа, яка прокидалася в ньому внаслідок несвідомих регресій, було тим прихованим «Я», яке так часто пускало сльозу та навіювало важкий сум. Прикрі спомини, які підкошували радість життя, дають про себе знати ще в уяві пророка в символічних персоніфікаціях «серця».

Жіночі образи в Шевченковій творчості є втіленням поетових почуттів, проекція його особистих психологічних кривд та комплексів. Катерина – наскрізний тип жіночої святості, який під різними іменами витає усю творчість поета. Найнепомітніше відхилення від звичайного ставлення до жіночої статі зазнавало психічних травм, звалтування та статус покритки остаточно добивав її моральний стан. І навіть усі добрі чесноти не допомагають, відчуття незахищеності переслідує її.

Поет у своїх героях трансформує свої риси характеру і психоемоційні стани. Відгуки психотипу Катерини відшукуємо у поемі «Сліпа» вперше охарактеризовано внутрішній спалах непокори та бунту на відкриття

сваволі кріпосництва, розбещеності, злочинів діда-кріпосника і помсти йому кріпачкою Оксаною – волелюбної особистості, яка готова вчини супротив.

Усі невичерпні інтровертовані почуття поет виявляє до неньки України, схоже як і в інших сюжетних колізіях до коханої дівчини, яку він наповнює ніжністю та любов'ю, але спустошує для неї всього себе. На пошуки цієї любові поетові не вистачило життя. Обдумуючи невтішну долю свого народу, пророк обирає ідею етноцентризму як крайню надію, необмежено вивищуючи його на рівні абсолютної самоцінності.

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://tviygid.vn.ua/chomu-odni-liudy-zapamiatovuiut-sny-a-inshini/>
2. <https://naurok.com.ua/tvorchist-t-g-shevchenka-kriz-prizmu-psihoanalizu-materiali-do-urokiv-ukra-nsko-literaturi-46346.html>
3. http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=55901

Іван Чіпчик
*Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності*

ЩО МИ ЗНАЄМО ПРО ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: АНАЛІТИКА КОРОТКОГО ОПИТУВАННЯ В ЛДУ БЖД

*Борітеся – поборете!
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая!*
Т. Шевченко

Тарас Шевченко – особистість у якій поєднуються постаті поета, громадського діяча, зокрема пророка. Ще за часів кріпацтва Тарас Шевченко порушував питання незалежності України у своїх творах. Він надзвичайно сильно любив Україну та завжди мріяв купити «садибу над Дніпром». Своєю творчістю поет мав великий вплив на тогочасне суспільство, в своїй ідеології він вбачав вільну та незалежну Україну, що ставило під ризик плани імперської влади на наші землі. Про постать Шевченка знають усюди: в Україні та за її межами. За останні два роки твори Шевченка стали трендом на просторах Інтернету. Такий сплеск популярності поета спричинений жахливою війною, яку розпочала росія. Це оживило тягу українців до творчості пророка, багато його віршів цитуються, люди шукають пророчий сенс в його творчості і знаходять:

*Ляхи були, усе взяли,
Кров повипивали!..
А москалі і світ божий
В путо закували.*

Незважаючи на популярність постаті Шевченка, подання історії його життя суспільству є неправильним. У шкільних підручниках акцентується увага на тому, що він був кріпаком, злидненим поетом у засланні, з цієї причини у молодого покоління складається враження, що Шевченко старий та несучасний. Насправді його постать – це відображення сучасності. Про це також писав Іван Драч у вірші «Виклик»:

*Скиньте з Шевченка шапку. Та отого дурного кожуха.
Відкрийте в нім академіка. Ще одчайдуха-зуха.
Ще каторжника роботи. Ще нагадайте усім:
Йому було перед смертю всього лише сорок сім.*

З нагоди Шевченківських днів ми вирішили провести анонімне опитування серед працівників та здобувачів вищої освіти Львівського державного університету безпеки життєдіяльності про факти з життя Тараса Шевченка. Головна мета нашого дослідження – популяризація творчості Шевченка, зокрема його як особистості у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності.

Серед людей яких ми опитали 40% - студенти, 29,2% - курсанти, 16,9% - неатестовані працівники та 13,8% - атестовані працівники.

Для проведення дослідження було задано 6 наступних запитань:

1. Звідки родом Тарас Шевченко?
2. Коли побачила світ перша збірка «Кобзар»?
3. Продовжте рядки «Як умру, то поховайте...»
4. З якого вірша рядки «Кохайтеся, чорнобриві, та не з москалями...»?
5. Продовжте рядки «Думи мої, думи мої...»
6. На вашу думу, що потрібно для того, щоб популяризувати Тараса Шевченка у структурі ДСНС?

Отож, проаналізувавши інформацію з нашого дослідження, можна зробити висновок: 92,3% опитаних знають, що Тарас Шевченко родом з с. Моринці, а 86,2% знають, що перша збірка «Кобзар» побачила світ у 1840 році. На прохання продовжити рядки «Як умру, то поховайте...» 96,9% опитаних змогли правильно дати відповідь, а деякі навіть змогли розказати вірш повністю. Рядки «Кохайтеся, чорнобриві, та не з москалями...» з вірша «Катерина» знали 92,31% опитаних. Також 83,1% змогли правильно продовжити рядки «Думи мої, думи мої...» Такими є результати соціологічного опитування, яке ми провели у лютому 2024 року.

З метою популяризації постаті Шевченка у ЛДУ БЖД, ми задали наступне питання: «На вашу думу, що потрібно для того, щоб популяризувати Тараса Шевченка у структурі ДСНС?». Процитуємо відповіді опитуваних:

- «Продавати футболки з його портретом»;

•«На мою думку, в університеті ЛДУ БЖД достатньо роблять для того аби знати про Шевченка»;

•«Думаю, він популярний, хіба лінивий не знає ці загально відомі факти про Тараса»;

•«Наукові вечори, курс англomовна Шевченкіана»;

•«Наказ ДСНС про просвітницьку роботу з метою формування національно-патріотичних почуттів працівників служби цивільного захисту України. Виконання такого наказу передбачало би програму з темою «Тарас Шевченко та сучасність». (Щоб відбулися суттєві зміни в державних структурах, має бути вказівка «згори»)»;

•«На мою думку, він і так є популярною особистістю не тільки в структурах, але й серед усіх українців».

Таким чином, бачимо, що здобувачі вищої освіти ЛДУ БЖД, зокрема й працівники, знають про постать Тараса Шевченка, зокрема факти з його життя. Це безумовно є наслідком правильної політики щодо популяризації поета у стінах ЛДУ БЖД. Однак, більшість опитуваних вважає Тараса Шевченка старомодним, що свідчить про недосконалу шкільну програму, де його висвітлюють як «діда у кожусі». То ж давайте знімемо з Шевченка «отого кожуха» та «нагадаймо усім: йому перед смертю було усього лише 47».

ЛІТЕРАТУРА

1. Т. Шевченко «Кобзар»
2. URL: <https://knu.ua/ua/geninf/Shevchenko>
3. І. Драч «Виклик»: http://ukrlit.org/drach_ivan_fedorovych/vyklyk

ЗМІСТ

ШЕВЧЕНКО І СУЧАСНІСТЬ

<i>Церковняк-Городецька О.</i> БРАЗ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В СУЧАСНІЙ МІЛІТАРНІЙ КУЛЬТУРІ.....	4
<i>Барановська А.</i> ШЕВЧЕНКОВІ ПРИНТИ НА СУЧАСНОМУ ОДЯЗІ.....	5
<i>Біжик А.</i> ТАРАС ШЕВЧЕНКО ТА ЙОГО ТВОРЧІСТЬ У КОНТЕКСТІ ОПОРУ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ.....	8
<i>Іванюк В.</i> УКРАЇНА У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.....	11
<i>Лукач А.</i> ТАРАС ШЕВЧЕНКО В МИСТЕЦТВІ.....	13
<i>Лях Ю.</i> УКРАЇНА У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.....	15
<i>Мотишена А.</i> ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ОБРАЗУ Т. ШЕВЧЕНКА У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ.....	17
<i>Мочерад В.</i> ТАРАС ШЕВЧЕНКО – ЯК СИМВОЛ БОРОТЬБИ.....	19
<i>Поліщук О.</i> ШЕВЧЕНКОВА ТЕМА В МЕМАХ У ЧАСІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	21
<i>Рибчук Т.</i> ТАРАС ШЕВЧЕНКО: ГРАВІЮРА, ПІСНЯ, СВІТЛИНА.....	23
<i>Сарана В.</i> ТАРАС ШЕВЧЕНКО ТА ЙОГО ТВОРЧІСТЬ У КОНТЕКСТІ ОПОРУ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ.....	25
<i>Лаврін Л.</i> НЕВІЛЬНИЦЬКА ПОЕЗІЯ ШЕВЧЕНКА В СУЧАСНОМУ ОСМИСЛЕННІ.....	27
<i>Федик Н.</i> УКРАЇНА І НАЦІЯ У ТВОРЧОСТІ ШЕВЧЕНКА.....	29
<i>Худько Я.</i> НАЦІОНАЛЬНІ ПСИХОТИПИ У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.....	31
<i>Чіпчик І.</i> ЩО МИ ЗНАЄМО ПРО ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: АНАЛІТИКА КОРОТКОГО ОПИТУВАННЯ В ЛДУ БЖД.....	33

Наукове видання

«Шевченко і сучасність»

**V Науково-практичний семінар
курсантів і студентів закладів вищої освіти**

14 березня 2024 р.

Збірник тез доповідей

**Відповідальність за зміст та достовірність інформації,
поданої у збірнику тез доповідей, несуть автори*